

10. Робинсон Д. Как стать переводчиком: Введение в теорию и практику перевода / Пер. с англ. – М. : КУДИЦ-ОБРАЗ, 2005.
11. Рудестам К. Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы: теория и практика / Общ. ред. и вступ. ст. Л.А. Петровской. – М. : Прогресс, 1993.
12. Халупо О.И. Формирование коммуникативной культуры у студентов технического вуза при изучении иностранных языков : автореф. дис. ... канд. пед. наук / О.И. Халупо. – Челябинск, 2002. – 24 с.
13. Цыбина, Е.А. Коучинг в обучении студентов старших курсов английскому языку : учебное пособие / Е. А. Цыбина. – Ульяновск : УлГТУ, 2007. – 75 с.

The article reflects the author's understanding of translator's professional competence as well as the most effective ways of its development. The author highlights the idea that besides having a good command of a foreign language, a competent translator should cope well with psychological and emotional stress of the job. Training techniques are considered to be the most effective to develop the required skills and they are described in the article.

Key words: *translators' training, professional competence, training techniques, comprehensive training.*

УДК 372.461

Лопатіна Г.О.

ХУДОЖНЄ СЛОВО ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті досліджується проблема навчання діалогічного мовлення, визначено вплив художнього слова на мовленнєвий розвиток молодших дошкільників.

Ключові слова: *художнє слово, діалогічне мовлення, молодший дошкільний вік.*

Зміни до Закону України «Про дошкільну освіту» та запровадження у практику роботи дошкільних закладів Базової програми «Я у Світі» вимагають нових підходів до організації мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку.

У лінгводидактиці питання навчання дошкільників діалогічного мовлення розглядалися багатьма науковцями: А.Арушанова, Т.Алієва, А.Богущ, А.Бородич, Н.Виноградова, Н.Гавриш, В.Захарченко, Ю.Косенко, О.Лещенко, Н.Луцан, В.Любашина, Є.Ісеніна, М.Лісіна, М.Попова, Т.Слама-Казак, С.Хаджиррадева, О.Ушакова, Г.Чулкова.

Вченими досліджувались різні аспекти розвитку мовлення дітей засобами художнього слова, а саме: розвиток мовлення дітей засобами українського фольклору (Л.Березовська, Н.Луцан, Ю.Руденко, Л.Фесенко), розвиток мовлення засобами образотворчої діяльності (С.Ласунова, Т.Постоян), навчання дітей розповіді за ілюстраціями (О.Білан), розвиток зв'язного мовлення в театральній-ігровій діяльності (М.Водолага). Однак, проблема навчання діалогічного мовлення молодших дошкільників засобами художнього слова на сьогоднішній день залишається актуальною.

Мета статті – розглянути сучасні аспекти розвитку діалогічного мовлення молодших дошкільників засобами художнього слова, поданих крізь призму застосування кращого досвіду відомих педагогів минулого та сучасності.

Видатні педагоги минулого наголошували на величезній ролі художнього слова в навчанні дошкільників. Так, Софія Русова [1, с. 21-27] зазначала, що джерелами

для навчання слугують народна поезія і найкращі літературні твори, у яких широко подана краса словесної форми й різноманітних словесних комбінацій. За її словами, цікавість до мовлення у дітей спостерігається від року до трьох, цікавість до гри з двох до п'яти років, до казок – з трьох до шести років, тож, вправи з казкою – це те, що природно необхідно дітям дошкільного віку.

Для нас цікавими є методичні рекомендації С.Русової щодо проведення ігор-драматизацій із дітьми. Вчена радить починати драматизувати з невеликих казок, тексти яких містять багато повторень. Крім цього, автор пропонує дотримуватись наступних вимог при організації драматизації: надавати дітям можливість самостійно обирати ролі та потрібний для драматизації матеріал, створити відповідну обстановку за допомогою декорацій, музичний супровід, міняти місцями «глядачів» та «артистів».

Значну увагу художньому слову (читанню, розповіді, вивченню з дітьми поетичних творів) приділяв К.Ушинський [1, с. 18-21], особливо високо цінуючи усну народну творчість: прислів'я, приказки, скоромовки, загадки, забавлянки. Учений наголошував, що недостатній життєвий досвід дітей спричинятиме специфічне сприймання ними змісту художніх творів. Саме тому, дошкільника потрібно навчати сприйманню художніх творів у єдності форми та змісту. К.Ушинський зібрав та написав для дітей велику кількість творів усної народної творчості та надав методичні пояснення до їх використання.

Про необхідність широкого застосування творів художньої літератури та народної творчості в розвитку художнього смаку дитини наголошувала в своїх працях Є.Тихеева. Значний внесок в розробку теорії та методики виховання дітей засобами художнього слова зробила Є.Фльоріна, завдяки якій в науковому обігу з'явився термін «художнє слово». На думку дослідниці, знайомство з художніми творами є провідним засобом розвитку мовлення дітей, відбувається активізація уявлень дітей, навчання перетворювати образи і події, збагачення словника. За словами Є.Фльоріної, літературні твори дають для цього готові мовні форми, словесні характеристики образу, визначення, якими оперує дитина; важливо лише правильно їх зрозуміти і далі правильно практично ними користуватись [2, с.291]. Є.Фльоріна зазначала, що слухаючи казку, дошкільник виявляє особливу внутрішню активність, стає ніби співучасником подій, які описуються та сприймаються. Теоретичні положення, висунуті дослідницею в ряді праць, стали підґрунтям для подальшого вивчення даної проблеми.

Особливого значення казці як засобу навчання і виховання дітей надавали класики педагогіки С.Русова, К.Ушинський, В.Сухомлинський. Зокрема, для додаткового стимулювання дитячої творчості, у Павлівській «Школі радості» під керівництвом В.Сухомлинського була створена Кімната казки. За твердженням автора, казка, гра, фантазії – це життєдайне джерело дитячого мислення, шляхетних почуттів і прагнень. Не викликає сумніву, на думку В.Сухомлинського, що естетичні, моральні та інтелектуальні почуття, які народжуються в душі дитини під впливом казки, активізують діяльність мозку, пов'язують єдиним ланцюжком острівці мислення [3, с. 181]. Завдяки казці, дитина пізнає світ не тільки розумом, але й серцем. Слово, яке розкриває шляхетні ідеї, назавжди залишає в дитячій душі крупичці людяності. Кімната казки стала діючим засобом порушення дитячої фантазії, розвитку гнучкості мислення, формування спрямованості на сприйняття доброзичливого гумору.

Навчити дитину дивитися на світ із життєрадісною посмішкою, на думку В.Сухомлинського, є одним із найбільш важливих завдань виховної роботи. Радісному подиву, здоровій посмішці, сміху, на думку педагога, варто вчити з малих років. І творчість тут – єдиний вірний шлях. Так, дошкільникам він пропонував складати невеликі оповідання, казки, історії, пронизані життєстверджуючим гумором, сюжети для яких підказує навколишня дійсність.

Сучасні дослідники вивчали вплив казки на мовленнєвий розвиток дошкільників: С.Алієва, Л.Березовська, Н.Гавриш, Н.Карпінська, Є.Короткова, Н.Насруллаєва, Н.Орланова, Ю.Руденко, О.Ушакова, Л.Фесенко та інші.

Дослідження Н.Карпінської [6, с. 79-90] свідчать про різні ступені глибини та усвідомлення мотивувань учинків персонажів казок дітьми. Діти найчастіше мотивують своє позитивне ставлення до персонажів твору їхніми привабливими зовнішніми ознаками, і це виявляється в оцінках дітей. Автор відзначає, що діти молодшого дошкільного віку оцінюють поведінку героїв тільки на основі зовнішнього фактичного зв'язку явищ. Діти оцінюють учинки героїв з погляду їхнього ставлення до інших дієвих осіб твору, а симпатії дітей не обов'язково будуть на боці головного героя.

В результаті досліджень, Н.Карпінська виявила факти, коли зрозумілі та близькі приклади поведінки героїв казки діти зіставляли зі своїм власним досвідом. Діти переносять мораль казки не тільки на свій власний досвід, а й зіставляють учинки своїх товаришів з мораллю казки. Усвідомлення дошкільниками моралі казки знаходить своє відображення у судженнях, розмовах, суперечках.

Н.Гавриш зазначає: щоб пізнати, усвідомити ідейно-естетичний зміст твору, а водночас і суть зображених у ньому життєвих явищ, недостатньо лише чуттєвого сприймання образів, картин твору, потрібне їх осмислення, певна літературна обізнаність із найпоширенішими жанрами дитячої художньої літератури та фольклору [4, с.15]. Н.Гавриш рекомендує в дошкільному навчальному закладі активно використовувати жартівливі вірші, які сприятимуть розвитку здатності дошкільників розуміти гумор.

Дослідниця наголошує, що особливості розуміння дітьми смішного та прояву почуття гумору неможливі без участі мовлення. Отже, завдання виховання почуття гумору в дошкільному віці обов'язково включає мовленнєвий компонент. На думку Н.Гавриш, в роботі з дошкільниками важливо застосовувати різноманітні твори сміхової літератури – жарти, анекдоти, дотепні казки, жартівливі казки, образні прислів'я та приказки [5, с. 74].

В педагогічному процесі роль слова розглядається в нерозривному зв'язку з наочністю. В практиці дошкільних закладів застосовують наступні види наочного підкріплення: ілюстрації, показ іграшок, предметів, живої природи у відповідності змісту твору. Однак, поєднання наочності та слова без узгодження з наміченими завданнями, без урахування вікових особливостей розвитку дітей не забезпечуватиме позитивний результат; дане питання потребує продуманого та обґрунтованого підходу.

У дошкільному закладі пропонуються такі види занять з казкою: читання казок, розповідання народних казок, показ казки вихователем, драматизація знайомої дітям казки, відтворення характерних рис героїв казки, інсценізація, ігри за сюжетами знайомих казок, узагальнюючі бесіди, переказування знайомих казок, самостійне складання дітьми казок тощо.

Діти молодшого дошкільного віку здатні при прослуховуванні літературного твору осмислити його зміст в рамках, доступних в даному віці, адже те, що дитині зрозуміло, залишає глибокий слід у його свідомості. На четвертому році життя дітей потрібно навчати розуміти казки без унаочнення, запам'ятовувати та відтворювати повтори, образні вирази; передавати зміст знайомих казок, розповідати за змістом ілюстрацій; упізнавати героїв, висловлювати своє ставлення до них. Необхідно також залучати дітей до ігор-драматизацій та інсценування художніх творів.

На думку Л.Артемової [7], драматизація базується на власних діях виконавця ролі. Дитина чи дорослий у такому випадку використовують власні засоби виразності: інтонацію, міміку, пантоміміку. Найбільш цікавою та складною грою є імпровізація. Театралізовані ігри як різновид сюжетно-рольових ігор зберігають їх основні ознаки: зміст, творчий задум, роль, сюжет. Театралізовані ігри розвиваються за підготовленим раніше сценарієм, в основі якого лежить зміст казки. Дослідниця наголошує, що у процесі роботи над виразністю реплік персонажів, власних висловлювань дітей покращується звукова сторона мовлення, розвивається діалогічне мовлення, граматична будова мовлення, активізується та удосконалюється словник.

Саме в молодшому дошкільному віці спостерігаються елементарні форми творчої активності, але носять вони в більшості нестійкий характер. Повторюючи текст,

дитина втрачає знайдені засоби вираження, вимовляє слова неемоційно. Це пояснюється тим, що розвиток необхідних здібностей, формування потрібних умінь обмежується віковими особливостями.

Читаючи дітям молодшого дошкільного віку художні тексти, необхідно використовувати різноманітні засоби, що допомагають їм чіткіше уявити художній образ, виражений словом: чіткі інтонації, виразне підкреслення характеристик даного образу, поєднання темпу та ритму в залежності від змісту та форми виконання твору.

Одним із найулюбленіших видів творчості та дитячої активності в дошкільному віці виступає театралізована діяльність, яка є могутнім засобом мовленнєвого розвитку дітей. Під час перегляду вистави або знайомства з літературними творами за допомогою театру, малюки отримують зразки правильного, емоційно забарвленого зв'язного мовлення, насиченого прислів'ями, приказками, образними висловами. У сюжетно-рольовій грі розвиватиметься діалогічне мовлення. Надалі, у процесі підготовки та показу вистави в дітей розвиватиметься зв'язне мовлення, що матиме емоційно забарвлений характер та передбачатиме широке вживання вербальних і невербальних засобів виразності, адже дошкільники або відтворюють художньо-мовленнєві сюжети і тим самим засвоюють норму, або вправляються в самостійному складанні сюжету, а далі – сценарію театральної вистави.

Для театралізованої діяльності дошкільників застосовують різні види театру, в залежності від використання ігрового матеріалу та способу його розміщення: ляльковий, театр маріонеток, пальчиковий, театр на фланелеграфі, тіньовий. Кожен із цих видів театру має специфічні можливості щодо мовленнєвого розвитку дітей. Так, для відтворення складних казкових діалогів найбільш потенційним на нашу думку, є ляльковий, пальчиковий або театр маріонеток. Молодші дошкільники люблять входити в образ, переживати яскраві хвилювання, наслідувати дорослих, але цікавість до такого роду діяльності в них нестійка. Недостатньо розвинуте мовлення молодшого дошкільника заважає самостійно створювати фрази, але повторювати за дорослим слова вдається. В ігровій діяльності дітям необхідно керівництво вихователя, що передбачатиме цілеспрямований вплив на зміст ігор дітей, але без підміни їх ініціативи та самостійності. Такий підхід створюватиме умови для розвитку творчості, допомагатиме в установленні позитивних взаємовідносин в дитячому колективі.

Ми пропонуємо на першому етапі навчання молодших дошкільників діалогу, з метою збагачення мовленнєвого досвіду дітей різноманітними видами діалогічних реплік, демонстрацію вихователем діалогу-зразка з лялькою за допомогою невеликих спрощених, доступних дітям даного віку діалогів. На другому етапі вихователь, спираючись на наслідування дітьми тих мовленнєвих зразків, які вони найчастішечують, демонструє частково зразок діалогу за допомогою двох ляльок. Використовуючи художні засоби, ми привертаємо увагу малюків до діалогів героїв. Даний етап не формує в дітей вміння вести бесіду, брати участь у діалозі, але є необхідним для розширення лексичної сторони навчання. Завдання третього етапу навчання ускладнюються за рахунок використання театралізації через ляльок двома дітьми під керівництвом вихователя (зразок-дублер) і передбачає формування активно-мовленнєвих навичок. Мета вихователя – не тільки спрямовувати діалог дітей, але й коригувати бесіду, змінювати ролі дітей.

Вважаємо, що після багаторазового прослуховування та виконання пропонованих вправ, молодші дошкільники зможуть використовувати фрагменти таких діалогів при вирішенні мовленнєвих завдань у схожих ситуаціях вільного мовлення. На наш погляд, важливим при організації діалогічного спілкування є створення позитивного емоційного стану, якого можна досягти за допомогою елементів художньо-мовленнєвої діяльності. Формальний підхід до виконання завдань, що сприяють розвитку навичок діалогічного мовлення, мінімізуватиме практичний результат.

На основі вищезазначеного, можна зробити наступні висновки. Художнє слово відіграє важливу роль в розвитку особистості дитини, формуванні її світосприйняття.

З метою мовленнєвого виховання молодших дошкільників варто використовувати малі форми усної народної творчості: пісні, потішки, прислів'я, приказки, примовки, заклички, забавлянки, загадки, лічилки тощо.

Аналіз наукових робіт видатних педагогів минулого та сучасності засвідчив, що процес сприймання художнього слова дітьми молодшого дошкільного віку є активним. Образність мовлення розвивається під впливом художньої мови творів, зокрема гумористичних.

Список використаних джерел

1. Богуш А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах / А.М.Богуш, Н.В.Гавриш, Т.М.Котик – К. : Видавничий Дім «Слово», 2006. – 304 с.
2. Флерина Е.А. Эстетическое воспитание дошкольника / Под ред. В.Н.Шацкой. – М : Изд-во АПН РСФСР, 1961. – 334 с.
3. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / Вибрані твори у 5 т. / В.О.Сухомлинський – К.: Радянська школа, 1977. – С. 105-301.
4. Гавриш Н. Художньому слову – гідне місце в освітньому процесі // Дошкільне виховання. – 2006. – №3. – С. 15.
5. Гавриш Н.В. Художнє слово і дитяче мовлення / Наталія Василівна Гавриш – К.: Редакції загально педагогічних газет, 2005. – 128 с.
6. Карпинская Н.С. Художественное слово в воспитании детей (ранний и дошкольный возраст) / Надежда Сергеевна Карпинская. – М. : Педагогика, 1972. – 152 с.
7. Артемова Л.В. Театрализованные игры дошкольников. Книга для воспитателя детского сада. - М. : Просвещение, 1991. – 127 с.

In the article studies the problem of learning dialogue speech, determined the effect of artistic expression in the language development of junior preschoolers.

Key words: *art word, dialogic speech, preschool age.*

УДК 378.016:81'243:159.942

Маслюк Л.П.

МЕТОД ІНТЕНСИВНОГО НАВЧАННЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У статті розглянуті особливості інтенсивного навчання. Доведено, що оволодіння іноземною мовою за допомогою новітніх методів сприятиме успішному формуванню вмінь інішомовного усного та писемного спілкування студентів, що керування процесом застосування інноваційних форм роботи з боку викладача підвищуватиме ефективність методів інтенсивного навчання.

Ключові слова: *зовнішньоекономічні контакти, метод інтенсивного навчання, сугестопедія, синоніми, прислів'я.*

Зміни, що відбуваються в нашому суспільстві, такі як створення спільних підприємств, розширення зовнішньоекономічних контактів породили потребу у швидкому та ефективному оволодінні іноземними мовами.

Представник фірми, який не говорить мовою свого клієнта, часто втрачає замовлення. У даний час знання іноземних мов – це не тільки атрибут культурної людини, але й умова її успішної діяльності. Зрозуміло, що у світі, який бурхливо розвивається, час – фактор економічний. На багаторічне вивчення мови часу ні в